

bejdet ude i Naturen; og har han en lille Kolonihave, er det en Bibeskæftigelse, der giver ham Adgang til Naturen, medens derimod Husmanden har Adgang til Naturen i selve Arbejdet, i det, der er hans Livserhverv. Det er Forskellen, og den er af overordentlig stor Betydning, den skaber det selvstændige Hjem, hvor man ikke er udsat for Værtens Opsigelse, som Tilfældet er med Byarbejderne, der undertiden vilde leve en rent zigeuneragtig Tilværelse, hvis ikke under de nuværende Forhold Huslejenævnene beskyttede dem. Man er med andre Ord som Byarbejder aldrig i Stand til at regne med det egentlige Hjemmeliv, saaledes som Tilfældet er med Husmanden, der skaber sig sin egen Tilværelse ude paa Landet.

Hvor Spørgsmaalet nu er om at vende tilbage til Naturen og opnaa de Fordele, som skabes her — den vigtigste Ting maaske af alt, som udgør Menneskelykken, naturligvis næst efter det, at man kan tilfredsstille de simpleste materielle Krav — vil jeg tillade mig at sige, at der ogsaa i det foreliggende Lovforslag om Len og Stamhuse er noget, jeg synes, man skulde fæste Blikket paa. Man har her sagt adskillige haarde Ord mod Godsejerne, mod Herregaardsejerne, og jeg vil gerne, uden at jeg egentlig føler mig kaldet til at være deres Defensor, tillade mig at fremsætte nogle Bemærkninger, som viser, at dette at lade Len og Fideikommissgodser overgaa til fri Ejendom dog maaske ikke i alle Henseender er af det helt gode. Som Forholdene er nu, findes der ved Godserne Haver og Parker, mønsterværdigt vedligeholdte, hvor gammel Kultur har været i Stand til at give et Billede af Skønhed, som mangfoldige Mennesker, ja tusindvis af Mennesker, har haft Glæde af, og i Regelen er det vel saaledes, at Herregaardsejerne har stillet Haver og Parker til Raadighed for besøgende, i alt Fald paa visse Tider. Der er Undtagelser, som har været fremdragne, hvor man brutalt har nægtet Folk Adgang baade til Skov og Park, men som Regel tror jeg, man kan sige, at en saadan Adgang har staaet aaben, og mange har saaledes kunnet glæde sig over Havekulturen, Parkens Skønhed og Slottets arkitektoniske Ydre, og hvad der i det hele taget glæder Sind og Hjerte. Ved at gøre Herregaardene til fri Ejendom, ved at give Ejerne Ret til at sælge dem vil man imidlertid kunne risikere, at den paagældende nye Ejer, f. Eks. en moderne Børsridder eller Gullaschbaron, finder paa at afspærre det paagældende Omraade for

Publikum; det har han fuldkommen Ret til, men jeg synes, at det vilde være en Skam og Skade, som man maa have Lov til at protestere imod, der burde vel være Mulighed for, at der lagdes, om jeg saa maa sige, en Servitut paa Ejendommen, saa at man ikke undlod at give Publikum vedvarende Adgang til disse Omraader, hvor der kan faas saa mange Skønhedsindtryk.

Jeg vil gerne lægge det kommende Udvalg paa Hjerte, om det ikke i denne Henseende kunde se at finde en Form, hvorunder man sikrede Publikum Adgang til den Naturskønhed, som findes i Slottenes Haver og Parker. I § 5 staa der noget om Statens Ret til at købe Fredskov indenfor et Tidsrum af 20 Aar, og i § 6 staa der, at Genstande af kunstnerisk eller historisk Værdi, der har almindelig Interesse, skal, naar de overgaa til fri Ejendom, forblive her i Landet og gøres tilgængelige for Almenheden efter Regler, der fastsættes af Nævnet. Dette er meget rigtigt, og det svarer til, hvad vi tidligere har vedtaget om Adgang til Naturens Skønhed og om Beskyttelse af de historiske Værdier, som Bygninger indeholder. Men hvorfor ikke gaa videre ad denne Vej og søge at sikre Publikum Adgang til Parker og Haver, saa at det ikke gøres afhængigt af den tilfældige nye Ejers Forgødtbefindende, om han vil udestærge Offentligheden, eller om han, hvad han maaske ogsaa kunde finde paa, og hvad der vilde være lige saa slemt og staa i Samklang dermed, vil behøve fuldstændig at modernisere Haven i Gullaschstil og ødelægge et Stykke Havekultur; noget saadant synes jeg, man i Landets velforstaaede Interesse maa have Lov til at protestere imod.

Jeg har ment, at disse Bemærkninger havde deres Berettigelse, og har tilladt mig at fremsætte dem, fordi der endnu ikke fra ærede Medlemmers Side har været Tale om denne Sag under den Debat, der nu har fundet Sted i saa mange Dage. Har vi tidligere gjort os Umage for at aabne Adgang til, hvad der er seværdigt for den, der ikke har Naturskønhed for Øje til Hverdagsbrug, for dem, der tørster efter Naturskønhed, skal vi ikke paa noget Omraade bidrage til, at Adgangen dertil bliver ringere, end den er, og med al Agtelse for, hvad de paagældende Herregaardsejere indtil Dato har vist os af Hensyn, vil dette ikke forslaa, hvis de senere i frit Salg sælger deres Ejendom og derved udsætter den for at komme i Hænderne paa Folk, som ganske rolig i Kraft af den bestaaende absolutte